महाराष्ट्र राज्य मानवी हक्क आयोग

Maharashtra State Human Rights Commission
(M S H R C)
Mumbai

Allotted to Court No. : 1/ 2/ 3

DOCKET SHEET

SUO MOTU CASE NO: 4703/13/16/2022

News item appeared in Marathi Newspaper (Lokmat) on

23th November,2022 **"मुंबईत शेणाच्या नद्या"**,Mumbai.

Case to ***:- Hon'ble, Justice K.K.Tated, (Retd.).***

Date of allotment :- 24.11.2022

SUMMARY

Scanned with CamScanner

लोकमत Pay 3
23-11-2022 4703/13/16/2022

मुंबईत शेणाच्या नद्या

नागरिकांच्या आरोग्याचा प्रश्न गंभीर : अस्वच्छतेचे पसरतेय साम्राज्य

सचिन लुंगसे
लोकमत न्यूज नेटवर्क

मुंबई : दहिसर, ओशिवरा, पोईसरसह मिठी नदीतून पाण्यासोबत शेणही वाहत असल्याने नद्या उत्तरोत्तर प्रदूषित होत आहेत. या प्रदूषणाचा फटका नदीलगतच्या शाळांसोबत मानवी वस्तीला बसत आहे. त्यातून अस्वच्छता आणि डासांची पैदास होत आहे. त्यामुळे नागरिकांचे आरोग्य अधिकच धोक्यात आले असून, तबेल्यांमध्ये फिल्टर प्लांट बसविण्यात यावे, या मागणीकडे नद्यांसाठी काम करणाऱ्या रिव्हर मार्चने लक्ष वेधले आहे.

पोईसर नदीमध्ये परिसरात असलेल्या तबेल्यांतून शेण येते. ओशिवरा नदीमध्ये गोरेगाव, ओशिवरा येथील तबेल्यांतून शेण येते. वाकोला येथील तबेल्यांतील शेण मिठी नदीत सोडले जाते. बोरिवली पूर्वेकडील पश्चिम द्रुतगती मार्गालगतच्या श्रीकृष्ण संकुल परिसरात असलेल्या तबेल्यांतून दहिसर नदीमध्ये वर्षाचे ३६५ दिवस शेण सोडले जाते.

मात्र कोणतीच यंत्रणा याकडे लक्ष देत नाही. त्यामुळे दहिसर नदी अधिकाधिक प्रदूषित होत आहे. याबाबत महापालिकेकडे तक्रार करण्यात आली, मोर्चा काढण्यात आला. आर/सेंट्रल वॉर्डला कित्येकवेळा याबाबत माहिती देण्यात आली आहे. मात्र, नाममात्र कारवाई केली जाते. पुन्हा जैसे थे परिस्थिती निर्माण होते.

फिल्टर प्लांट लावा

ओशिवरा नदीत सर्वाधिक शेणाचे प्रमाण आहे. त्यानंतर दहिसरमध्ये शेणाचे प्रमाण अधिक आहे. ओशिवरा नदीमध्ये आरेमधील तबेल्यांतील शेण येते. आरेमध्ये फिल्टर प्लांट लागलेले नाहीत. यातून निघणाऱ्या दुर्गंधीचा परिणाम नदीलगतच्या शाळा, वस्ती यावर होत आहे. सरकारी यंत्रणांनी चितळे आयोगाने सुचविलेल्या उपाययोजनांची अंमलबजावणी केली पाहिजे.

- **गोपाल झवेरी**, रिव्हर मॅन

गोबर आंदोलन

प्रशासनाने झोपेचे सोंग घेतले आहे. कित्येक वेळा तक्रारी केल्या, मात्र काहीच होत नाही. नदीत शेण सोडल्याने शेण जमा होते. त्यामुळे अस्वच्छता वाढते. डासांची पैदास वाढत आहे. आम्ही गोबर आंदोलनदेखील केले. परंतु महापालिका काहीच करत नाही, ही वस्तुस्थिती आहे.

- **पंकज त्रिवेदी**, सदस्य, रिव्हर मार्च

चितळे आयोग काय म्हणतो?

२००६ मध्ये चितळे आयोगाने असे म्हटले होते की, नद्यांमधील शेणाचे प्रदूषण कमी करण्यासाठी ट्रीटमेंट प्लांट लावा. आज १७ वर्षे झाली. मात्र झाले काहीच नाही. दहिसर नदीमधील प्रश्नाबाबत रिव्हर मार्चने चार वर्षांपूर्वी आंदोलन केले होते. मात्र, तोडगा निघालेला नाही.

शेण वेगळे आणि पाणी वेगळे

मुंबईतील कोणत्याच तबेल्यात फिल्टर प्लांट नाही. बोरिवली येथील श्रीकृष्णनगरमध्ये दहा तबेले आहेत. दोन हजार जनावरे आहेत. मुंबईतल्या सर्वच नद्यांमध्ये शेण सोडले जात आहे. शेणावर फिल्टर प्लांटमध्ये प्रक्रिया केली तर शेण वेगळे आणि पाणी वेगळे होईल. त्यामुळे प्रदूषण होणार नाही.

महापालिका कारवाई करते; पण...

महापालिकेकडे तक्रार दाखल झाली की कारवाई होते. वीज तोडली जाते. वीज तोडण्याचे आदेश दिले जातात. बोअरिंग बंद केली जाते. जनावरे ताब्यात घेतली जातात. मात्र, ताब्यात घेतलेली जनावरे कोठे ठेवायची, हा प्रश्न पालिकेसमोर आहे. कारण त्यांच्याकडे जागा नाही. त्यामुळे अपेक्षित कारवाई होत नाही. कागदोपत्री कारवाई होते. प्रत्यक्षात काहीच होत नाही.

INWARD 10795/CR/2022
RECEIVED DT. 24/11/2022
CLERK
REGISTRAR

Scanned with CamScanner

MAHARASHTRA STATE HUMAN RIGHTS COMMISSION

9, Hajarimal Somani Marg, Opp. Chhatrapati Shivaji Maharaj Terminus, Mumbai – 400 001

Tel : 22092857 Email:- court1-mshrc@mah.gov.in

KKT/Case No.– 4703/13/16/2022

Name of Respondent : The Addl. Chief Secretary
Public Health Department
Mantralaya, Mumbai

The Municipal Commissioner
Municipal Corporation of Greater Mumbai
Mumbai

Date : **25th November 2022**

Coram : **Justice K.K. Tated, Chairperson**

PROCEEDING

Not on board. Taken on board.

2. We noticed news in Marathi News paper Lokmat dated 23.11.2022 on Page 3 with title "मुंबईत शेणाच्या नद्या; नागरिकांच्या आरोग्याचा प्रश्न गंभीर : अस्वच्छतेचे पसरतेय साम्राज्य".

3. It is stated in the said news that Municipal Corporation is failed and neglected to take appropriate steps to avoid putting dunk in nallah at Dahisar, Oshiwara, Poisar and Mithi River. It is also stated in the news that recommendation given by Chitale Commission in 2006, Corporation failed and neglected to comply the same. In any case because of inaction on the part of Corporation peoples are suffering by health wise also.

4. Considering these facts the following order is passed:

a) Office is directed to issue summons to the Addl. Chief Secretary, Public Health Department, Mantralaya, Mumbai and Municipal Commissioner, Municipal

Scanned with CamScanner

Corporation of Greater Mumbai, Mumbai calling upon them to file their affidavit in reply explaining what steps they are taking prevent such unhygienic conditions of Mithi River and also why recommendation given by Chitale Commission 2006 is not implemented till today. Affidavit in reply to be submitted on or before 15.12.2022.

b) **Matter to appear on board before Division Bench of Justice K.K. Tated, Chairperson and Shri. M.A. Sayeed, Member in Court No.1 on 15th December 2022 at 11.00 a.m.**

(Justice K. K. Tated)
Chairperson

D:\CHAIRPERSON 2022\DICTATION\NOV\dictation at home_November.docx Yogita

Scanned with CamScanner

MAHARASHTRA STATE HUMAN RIGHTS COMMISSION

9, Hajarimal Somani Marg, Opp. Chhatrapati Shivaji Maharaj Terminus , Mumbai – 400 001

Tel : 22092857 Email:- court1-mshrc@mah.gov.in

DIVISION BENCH
Suo Moto Case No.– 4703/13/16/2022

Name of Respondent :1 The Municipal Commissioner
Municipal Corporation of Greater Mumbai
Mumbai

2. Additional Chief Secretary
Urban Development Department,
Mantralaya, Mumbai

Date : **15nd February 2023**

Coram : **Justice K.K. Tated, Chairperson**
M.A.Sayeed, Member

ORDER

(Per: Shri. M. A. Sayeed, Hon'ble Member)

An alarming news appeared in Marathi edition of 'Lokmat' on 23.11.2022 highlighting on apathy and lethargy on the part of municipal corporation in cleaning sewage and waste substance from Mithi river and adjacent nalla, resulting in contamination and unhygienic environment in Dahisar, Oshiwara, Poisar.

2. The news further pointed out that the Corporation by such default committed breach of and non implementation of recommendations by Chitale Commission way back in 2006. Pursuant to the suo motu action taken by the Commission

Scanned with CamScanner

affidavits at Ex. 'A' to Ex. 'E' came to be submitted on record by the respondent.

3. We have gone through these affidavits and documents annexed with it. Pertinent to note that perusal of affidavit Ex. 'E' dated 25.01.2023 indicates that damage control steps has been taken by the respondent corporation to rectify the issues pointed out in the news article. It appears that steps are being taken in phasewise manner with respect to Dahisar, Poisar and Oshiwara / Walbhat river and Mithi river, as mentioned in para 3 (a) and (b) of the affidavit Ex. 'E'. Facts affirmed in para 10 and 11 are reproduced in verbitam as under:

"10) I further say that, BMC has also initiated the 'Mithi River Rejuvenation Project' to abate the flooding problem of Mithi River due to change in climatic conditions and to enhance the biodiversity and tourism of Mithi River. The scope of work mainly includes finding out the feasible solutions for further Deepening of Mithi River to increase its water holding and carrying capacity, feasibility of tunnel and shaft method [Japanese Technology] to abate the flood, Creation of Artificial Lakes or Holding Ponds along the banks of Mithi River, Making river perennial, possibility of navigation in Mithi River, Beautification and Recreation Activity along the banks of river, etc. The consultant to prepare Feasibility Report & Detailed Project Report has been appointed and the same is in progress. Hereto annexed and marked the copies of work orders as an Annexure II.

11) I say that from the above submitted report, it is clear that BMC is taking all the necessary steps to avoid disposal of debris & other waste directly into the river and spreading of water in adjoining low lying areas. In view of the concrete action initiated with stipulated time-limit to complete the various works which would ensure the issue raised is largely addressed and in addition thereto rejuvenation and beautification works proposed, therefore, in these circumstances the present matter against the Respondent BMC deserve to be closed and may kindly be closed. The steps are

Scanned with CamScanner

being taken with promptitude. On completion of aforestated projects there would be no human rights violation for which BMC can be faulted. Hence, this affidavit in reply."

4. Thus, with appropriate steps taken by the municipal corporation, we are of the opinion that further intervention is not warranted. Accordingly, following order is passed:

"**Order**

a) Present suo motu case stands closed and disposed off with no order as to cost.

M.A. Sayeed

(M.A. Sayeed)
Member

(Justice K. K. Tated)
Chairperson

Scanned with CamScanner